

manera versemblant a pesar que això suposi anar més enllà de la normativa o, com ha fet sovint, fer parlar els personatges en el seu dialecte o en castellà. Els escriptors catalans actuals s'atansen al llenguatge juvenil de forma tímida. Cada vegada de forma més desinhibida, cert, però sempre amb la por de no malferir el diccionari perquè saben que, al final, han de passar el filtre d'un professorat zelós perquè la norma lingüística sigui respectada. En aquest sentit, el salt qualitatiu de Porta és perversament notable. No es conforma amb la incorporació d'unes quantes paraules que donin un toc lleugerament juvenil, petites concessions de cara a la galeria. No oblidem que el lector a qui va dirigit el llibre també coneix les convencions a les quals s'enfronta quan llegeix literatura juvenil. "Pillar" (beure), "rato", "baixon", "m'importa un pito"... serien de les més estridents. Enmig d'aquest vendaval de castellanismes (en segons quins aspectes potser només un pàlid reflex del que és autènticament el llenguatge juvenil en una determinada franja d'edat i en zones urbanes en aquests dies en què es consumeixen sèries en castellà o anglès a punta pala i que d'alguna manera o altra acaben interferint en totes les estructures del català) paraules com galifardeu, que el protagonista utilitza a tort i a dret i que, avui per avui, ja va camí de la sepultura lingüística, i més en un ambient juvenil, és una mena de penjoll decoratiu, una concessió a un català que ja no serà. Potser també un homenatge als que als anys seixanta van intentar de crear una literatura catalana infantil i juvenil (Josep Vallverdú, Joaquim Carbó o Emili Teixidor) reprenent el llenguatge tocat i posat de Josep Maria Folch i Torres. En tot cas, l'atreviment de l'escriptor té la seva justificació i és coherent amb la resta de la seva obra.

De moment, com hem dit al principi, l'obra de Carles Porta va endinsant-se en gèneres diferents i buscant noves estructures. Tot i que la novel·la s'introdueixi amb un cinematogràfic, "escrit a partir d'un fet real", *El dia que vaig marxar* és l'obra que més s'aproxima a la ficció de tota la seva producció i ens dona pistes del que podria ser més endavant la seva literatura si decideix deixar d'anar a escorcollar en la crònica negra del país.

El dia que vaig marxar recupera la frescor, la llum fins i tot, que hi havia a la seva primera creació, *Tor, tretze cases i tres crims*, on la veu de l'escriptor de Vila-sana posseïa una força que, potser a causa d'una entrada en la literatura per la porta gran, cosa que suposa una responsabilitat i una pressió difícil d'assumir, havia anat empal·lidint en obres posteriors.

BERNAT HUGUET DALMAU
Centre de Recerques del Pla d'urgell Mascançà

Francesc Foguet i Boreu

Maria Aurèlia Campany, escriptora compromesa (1963-1977)

Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2018

Francesc Foguet, des de fa anys, treballa per reivindicar i donar a conèixer l'obra d'escriptors i artistes exiliats –com Domènec Guansé, Rafael Tasis o Margarita Xirgú– com també intenta que no caiguin en l'oblit, autores com Maria Àngels Anglada i, ara, Maria Aurèlia Capmany.

Maria Aurèlia Capmany, escriptora compromesa (1963-1977), publicat l'any 2018, dins de l'*Any Capmany*, ens explica, d'una banda, com l'escriptora fou contrària al règim franquista i com era de compromesa amb la situació política que visqué en el seu temps; d'altra banda, com aquesta autora era controlada i vigilada pel règim des que el setembre de 1963 la seva signatura era una més en la carta que cent dos intel·lectuals adreçaren al ministre d'Informació y Turismo, Manuel Fraga Iribarne, en què denunciaven la repressió de les vagues dels miners asturians. Fou el punt de partida de molts manifestos que signaria Capmany als anys 60 i 70.

Francesc Foguet, gràcies a les seves investigacions en els arxius de la Guàrdia Civil i de la Brigada Regional d'Informació, ens mostra el seguiment de les activitats de l'escriptora per part de l'aparell repressiu del règim, però també com l'escriptora, al llarg dels anys 60, prengué una notable rellevància literària, ajudada per la seva activitat i protagonisme, en l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, que féu que fos coneguda pel públic, fins que amb la consecució del premi Sant Jordi 1968, amb la novel·la *Un lloc entre els morts* –però també per la publicació dels assajos *La dona a Catalunya. Consciència i situació* (1966) i *La joventut és una nova classe política* (1969)– la convertiren en un referent de les lletres catalanes i del resistencialisme cultural dels seixanta, un prestigi que es mantindria als anys 70 i que el seu compromís polític la portaria, el juny de 1976, a recolzar el PSC, on militaven un gran nombre dels seus amics; un partit, el PSC d'aquells temps, que poc o res té a veure amb l'actual PSC.

Un cop Foguet ens ha mostrat el compromís social de l'autora, aquest ens transporta, de nou, a les tripes o a les clavegueres de l'estat franquista i ens explica com la seva obra literària i assagística fou censurada. A bona part de la seva obra, Maria Aurèlia Capmany reflectí el que escrigué en la primera solapa de *Pedra*

de toc/2: "Tots els que hem viscut, del 39 ençà, la profunda agonia d'aquesta terra explicarem la nostra història un cop, dos, tres... tants com sigui possible per acabar-ho d'entendre i assolir el dret a viure".

La segona part del llibre està dedicada als annexos documentals, que l'autor recollí dels diferents arxius d'institucions repressives del règim. La seva lectura no deixarà indiferent al lector.

Finalment el llibre, de fàcil lectura, és dels que et llegeixes d'una tirada. Francesc Foguet aconsegueix el que s'ha proposat: mostrar-nos el compromís i la valentia de la Capmany per enfrontar-se al règim i que el lector, un cop llegit el llibre, s'interessi per l'obra de l'autora.

ESTEVE MESTRE ROIG
Centre de Recerques del Pla d'Urgell Mascança

Cecília Hill i Josep Salvia

Antonio Machado. Los días azules

Diábolo, Madrid, 2019, 125 pàgs.

La Guerra civil espanyola és un dels fets històrics que més estudis i publicacions ha generat a tot el món. Continuament apareixen noves referències bibliogràfiques tant especialitzades com de divulgació. És també una font d'inspiració constant per a obres de ficció més o menys fidels a esdeveniments documentats històricament. Pel·lícules, novel·les, obres de teatre expliquen històries que formen part d'una gran història col·lectiva que la societat sembla seguir necessitant visitar. No tot està contat, no tot està contat bé. Algunes històries cal tornar-les a contar, sempre. Tal vegada per contribuir a evitar que algú consideri que intentar dignificar la situació d'abandó de les restes de persones amb noms i cognoms i familiars i éssers estimats sigui *només* perdre temps i diners desenterrant ossos.

Com el cinema, la literatura o les arts escèniques, també el còmic ha contribuït amb un nodrit nombre d'aportacions a aquest relat que s'està construint de manera col·lectiva. Un exhaustiu estudi documenta de manera diacrònica com el còmic ha representat la Guerra civil des del mateix moment en què esclata el conflicte fins a l'actualitat, Michale Mantly: *El còmic sobre la Guerra civil*, Cátedra, Madrid, 2018. En els darrers anys ha augmentat el nombre d'obres en còmic que han abordat, des de punts de vista i estils molts diversos, la Guerra civil espanyola i les seves conseqüències. La quantitat i la qualitat han fet que aquest fenomen no hagi passat desapercebut pels teòrics i ja ha estat objecte d'un assaig que analitza algunes de les millors aportacions més recents; el llibre de Tomàs Ortega: *Las caras de la guerra. La guerra civil a través de los personajes de las viñetas*, ACYT, Sevilla, 2019.

Des de l'àmbit de la docència, s'està aprofitant l'enorme potencial que tenen aquests materials per treballar-los a l'aula amb l'aparició de propostes didàctiques com el llibre de David Fernández: *Memòria i vinyetes. La memòria històrica a l'aula a través del còmic*, Memorial democràtic, Barcelona, 2018.

En aquest context, hi trobem l'obra de Josep Salvia (Mollerussa, 1981). El primer llibre que va publicar, *Cisco. Una guerra, un país, un hombre* (Evolution còmics-Panini, Barcelona, 2017), s'ocupa d'explicar la biografia del veí de Torregrossa Francesc Reig centrant-se en els anys de la II República, la Guerra civil i l'encarcerament del protagonista, que sempre va lluitar per mantenir vius els ideals republicans. Tot i tractar-se del primer